

ARCHEOLOGIE • BOUWHISTORIE

ARCHEOLOGIENOTA – PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

HOBOKEN – KRUGERSTRAAT

A. DEVROE
FEBRUARI 2017

COLOFON

Project

Archeologienota – Hoboken, Krugerstraat

Opdrachtgever

Aannemingen Janssen NV
Van Doornelaan 2
2440 Geel

Opdrachtnemer

Annika Devroe
Lemmensstraat 34
2800 Mechelen
0472/59.31.41
annika.devroe@gmail.com
BE0810.453.806

Erkende archeoloog: Annika Devroe, OE/ERK/Archeoloog/2015/00085

© 2017 Annika Devroe

Annika Devroe aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd of aangepast worden, opgeslagen worden in een geautomatiseerd gegevensbestand, en/of openbaar gemaakt worden in enige vorm of wijze ook, elektronisch, mechanisch, door fotokopie of enige andere wijze, zonder voorafgaandelijk toestemming van de opdrachtgever. Dit met uitzondering van de door de architect aangeleverde plannen. Deze blijven eigendom van deze laatste.

INHOUD

Inhoud	0
1. Gemotiveerd advies	1
2. Programma van maatregelen voor uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem	2
2.1. Inleiding	2
2.2. Administratieve gegevens	3
2.3. Onderzoeksstrategie, -methode en -technieken	3
2.4. Voorziene afwijkingen van de Code van Goede Praktijk.....	6
3. Figurenlijst.....	7

1. GEMOTIVEERD ADVIES

Op basis van het bureauonderzoek kan men vaststellen dat het projectgebied in de 18de onbebouwd was en als landbouwgrond in gebruik. Reeds midden - eind 19de eeuw werd het projectgebied deels bebouwd waarna de bebouwing telkens uitbreidde om praktisch het volledige terrein te beslaan. De archeologische kennis uit de buurt is enkel gebaseerd op cartografische bronnen. Het ontbreken van deze kennis is dan ook te wijten aan het ontbreken van systematisch onderzoek in de buurt. De twee onderzoeken die reeds uitgevoerd werden, leverden echter telkens geen relevante sporen op. Dit wil echter niet zeggen dat geen oudere bewoning aanwezig kan zijn. De ligging nabij de Hollebeek is alvast gunstig voor eventuele bewoning. In de buurt zijn bovendien verschillende plaggenbodems met bewaarde podzols aanwezig wat eveneens positief is naar bewaring van sites toe. Sporen van oudere periodes kunnen dan ook niet uitgesloten worden.

Het terrein werd door de vroegere en huidige bebouwing mogelijk deels verstoord maar op basis van het bureauonderzoek kon hier geen duidelijk uitsluitel over gegeven worden. Bovendien is mogelijk een plaggenbodem aanwezig waardoor bij beperkte verstoring het archeologisch niveau nog goed bewaard kan zijn.

De toekomstige werken zullen eventueel aanwezige archeologische resten verstoren. Dit is zeker het geval voor de zone van de ondergrondse parking en sporthal. Ter hoogte van het plein aan de straatzijde zal de bodemingreep beperkter zijn en mogelijk de archeologische resten niet verstoren. Ter hoogte van de toekomstige tuin in het oosten is momenteel deels bebouwing aanwezig, waarbij bij afbraak de ondergrond eveneens verstoord wordt.

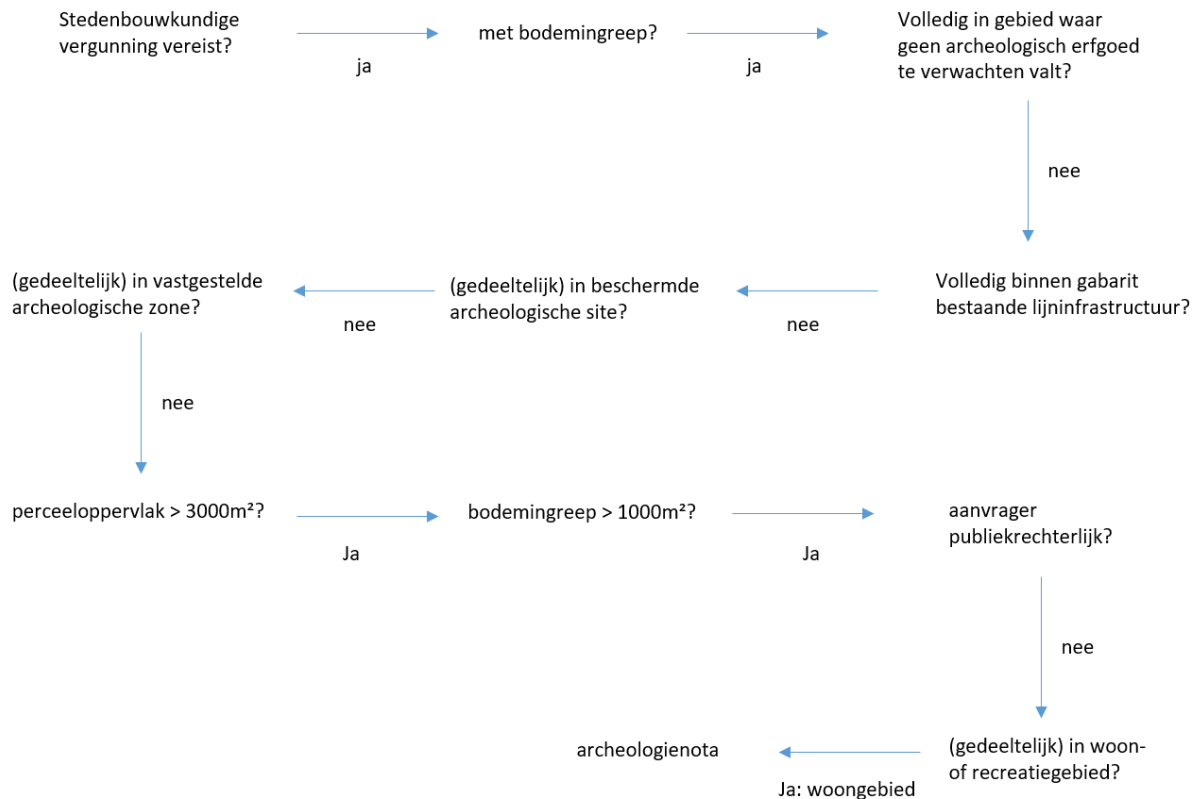
Gezien het archeologische potentieel en de toekomstige verstoringen is bijkomend onderzoek noodzakelijk.

Dit zal echter via een uitgesteld traject verlopen. Het terrein is momenteel grotendeels bebouwd waardoor het niet mogelijk is nu reeds een onderzoek uit te voeren. Na het slopen van de gebouwen kan voorliggend archeologisch onderzoek uitgevoerd worden.

2. PROGRAMMA VAN MAATREGELEN VOOR UITGESTELD VOORONDERZOEK MET INGREEP IN DE BODEM

2.1. INLEIDING

De archeologienota werd opgemaakt naar aanleiding van de aanvraag van een stedenbouwkundige vergunning waarbij de voorwaarden voldoen aan art. 5.4.1. van het Onroerendergoeddecreet van 12 juli 2013.

Figuur 1: Beslissingsboom in functie van huidig project. (A. Devroe 2017)

2.2. ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

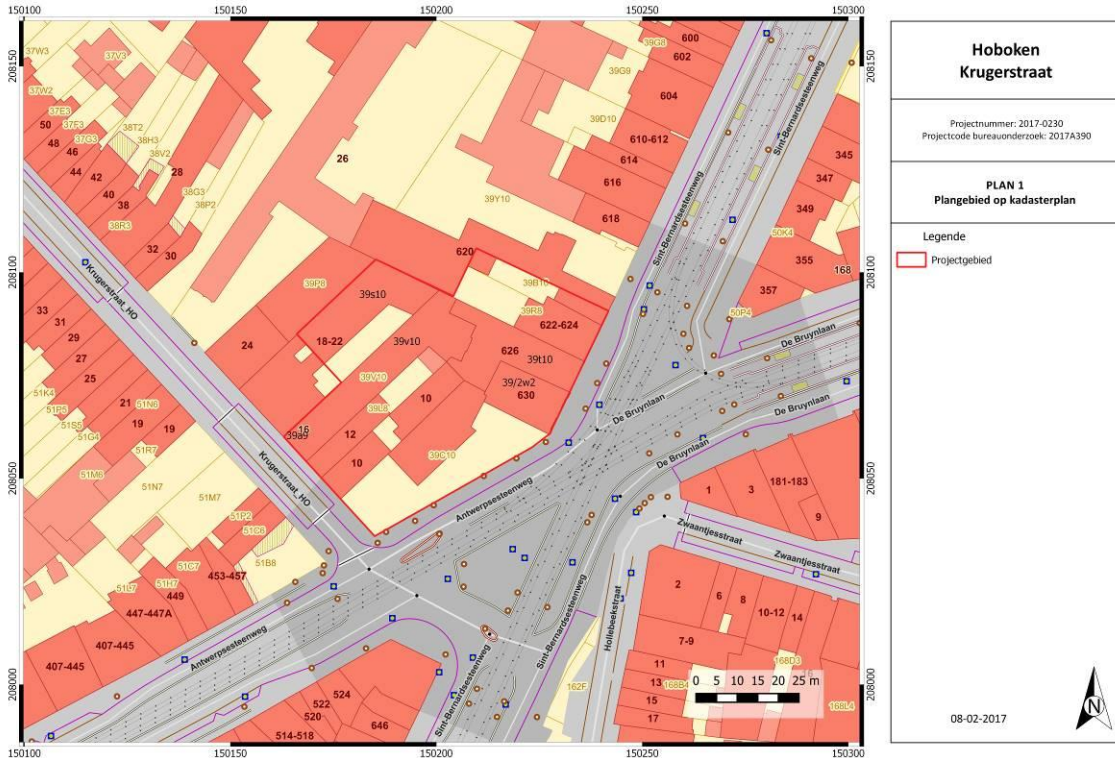
Locatie: Hoboken, Krugerstraat

Bounding box: punt 1 (NW) – X 150155,441 Y 208102,322

Punt 2 (ZO) – X 150242,987 Y 208043,394

Kadaster: Antwerpen, afd. 36, Hoboken, afd. 1, sectie B, percelen 39c10, 39a8, 39l8, 39v10, 39a9, 39s10 (partim), 39t10, 39/2w2, 39r8, 39b10

Oppervlakte projectgebied: ca. 3270 m²

Figuur 2: Kadasterkaart met aanduiding projectgebied. (Geopunt Vlaanderen s.d.)

2.3. ONDERZOEKSTRATEGIE, -METHODE EN -TECHNIKEN

Na het bureauonderzoek werden de verschillende vooronderzoeken zonder ingreep in de bodem afgewogen. Hiervoor werden telkens volgende vier criteria overlopen:

- Is het mogelijk deze methode toe te passen op dit terrein?
- Is het nuttig deze methode toe te passen op dit terrein (levert het iets op)?
- Is het overdreven schadelijk voor het bodemarchief deze methode toe te passen op dit terrein?
- Is het noodzakelijk deze methode toe te passen op dit terrein (kosten-batenanalyse)?

Gezien de huidige bebouwing is geofysisch onderzoek en veldkartering niet mogelijk, noch nuttig.

Steentijdvondsten kunnen niet uitgesloten worden maar gezien de aanwezige verhardingen, funderingen en mogelijke verstoringen lijken boringen praktisch niet mogelijk.

Landschappelijk bodemonderzoek door middel van landschappelijke profielputten kan meer informatie opleveren in verband met de huidige verstoring en de gaafheid van de bodemopbouw. Aangezien ook voor dit onderzoek de gebouwen eerst gesloopt dienen te worden en de kans dat reeds archeologische sporen worden aangesneden, werd besloten meteen een archeologisch vooronderzoek door middel van proefsleuven en proefputten uit te voeren.

Het doel van het vooronderzoek met ingreep in de bodem door middel van proefsleuven is een archeologische evaluatie van het terrein.

Hierbij dienen volgende onderzoeksvragen beantwoord te worden:

- Welke zijn de waargenomen horizonten in de bodem , beschrijving + duiding?
- In hoeverre is de bodemopbouw nog intact? Waardoor kan het ontbreken van een horizont verklaard worden?
- In welke zones zijn er kelders aanwezig?
- Zijn er bodemsporen aanwezig? Zo ja, zijn deze van natuurlijke of antropogene aard?
- Wat is de bewaringstoestand van de sporen?
- Op welk(e) niveau(s) manifesteren de archeologische sporen zich?
- Is er een bodemkundige verklaring voor de (partiële) afwezigheid van archeologische sporen?
- Maken de antropogene sporen deel uit van één of meerdere structuren?
- Kan op basis van gerecupereerd materiaal uitspraak gedaan worden over de datering? Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?
- Kan op basis van het sporenbestand in de proefsleuven een uitspraak gedaan worden over de aard en omvang van de occupatie?
- Zijn er indicaties voor de inrichting van een erf/nederzetting?
- Kunnen de resultaten van het bureauonderzoek bijgesteld worden?
- Geven de resultaten aanleiding tot vervolgonderzoek? Zo ja, wat is de ruimtelijke afbakening van de zone(s) voor vervolgonderzoek?
- Welke aspecten verdienen bijzondere aandacht bij een eventueel vervolgonderzoek?
- Welke vraagstellingen zijn voor het vervolgonderzoek relevant?
- Zijn er voor de beantwoording van deze vraagstellingen natuurwetenschappelijke onderzoeken nodig? Zo ja, welke type staalnames zijn noodzakelijk en in welke hoeveelheid?
- Is behoud in situ op basis van de resultaten van het vooronderzoek mogelijk?

Voorafgaand de afbraak van de gebouwen worden de aanwezige kelders geregistreerd. Hierbij wordt zowel de afbakening als diepte op plan aangeduid. Na deze registratie van de aanwezige kelders wordt afgewogen of de resterende, niet onderkelderde oppervlakte nog voldoende groot is in functie van kenniswinst. Indien dit niet het geval is, zal de registratie van de kelders als afdoende beschouwd worden.

Indien de resterende oppervlakte nog voldoende groot is in functie van kenniswinst wordt een bijkomend onderzoek uitgevoerd. Na de registratie van de kelders worden de gebouwen tot op de vloerplaat afgebroken en de vloerplaat wordt verwijderd onder begeleiding van de veldwerkleider.

Het terrein zal dan door middel van een combinatie van proefsleuven en proefputten onderzocht worden. Op basis van de aanwezige kelders wordt een werkputinplantingsplan opgesteld¹. Hierbij zal een combinatie van proefsleuven en proefputten gemaakt worden. Op basis van het bureauonderzoek blijkt de bebouwing pas vanaf de 19de eeuw aanwezig te zijn. Hoewel er vermoedelijk verschillende archeologische niveaus aanwezig zullen zijn, wordt voor de oudere periodes niet uitgegaan van een complexe stratigrafie. Het aanleggen van enkel proefputten zou

¹ Aangezien momenteel niet geweten is waar de kelders zich bevinden werd nog geen werkputinplantingsplan opgenomen in het Programma van Maatregelen.

hierdoor mogelijk een te beperkt horizontaal beeld kunnen geven. Waar mogelijk (bv. braakliggende zone aan straatzijde) worden dan ook proefsleuven aangelegd. De proefputten dienen enerzijds om archeologische sporen of vondsten aan te treffen, anderzijds om de aanwezige verstoring te kunnen duiden in de diepte en na te gaan of archeologische resten nog aanwezig kunnen zijn.

De sleuven hebben een breedte van 2 m (indien noodzakelijk worden deze breder aangelegd indien het archeologisch niveau dieper aanwezig is en via een getrapte wand moet gewerkt worden), de proefputten zijn ca. 4x4 m.

Er zal minstens 10% van het onderzoeksgebied onderzocht worden, aangevuld met 2,5% dwarssleuven en/of kijkvensters. De hoeveelheid en locatie van dwarssleuven en/of kijkvensters zijn vrij te bepalen door de erkend archeoloog/veldwerkleider. Deze kunnen enerzijds aangelegd worden om na te gaan of een structuur aanwezig is, maar evenzeer om lege zones te duiden en een betere afbakening te bekomen van een archeologische site.

De aanleg van deze sleuven en proefputten gebeurt met een graafmachine met een niet-getande graafbak. Het eerste vlak wordt aangelegd op een eerste leesbaar archeologisch niveau. Indien er meerdere archeologische niveaus aanwezig zijn, wordt elk niveau apart gewaardeerd. Er wordt momenteel van uitgegaan dat het om een site met complexe verticale stratigrafie gaat en er verschillende niveaus aanwezig zijn. Het gaat vermoedelijk om verschillende recentere niveaus en slechts één ouder niveau. Het is dan ook niet noodzakelijk om alle recente niveaus grondig te registreren, maar om zich te concentreren op het relevante archeologische niveau. De proefsleuven zullen dan ook aangelegd worden op het archeologisch relevante niveau en niet enkel op het eerste archeologische niveau indien deze vrij recent blijkt te zijn.

Er wordt dagelijks voorzien in een volledige opmeting van sleuven, kijkvensters en sporen. Dit betekent dat er dagelijks een recent en aangevuld grondplan beschikbaar is, dat op elk moment aangeleverd kan worden. Er dient een selectie van de sporen gecoupeerd te worden die afdoende is om de onderzoeksvragen te beantwoorden. In vermoedelijke diepe sporen zoals waterputten en waterkuilen wordt een boring gezet om te verifiëren of het om een dergelijk spoor gaat en om de diepte te bepalen. Per sleuf wordt machinaal een profielput aangelegd. Deze profielputten worden beschreven en bestudeerd door de aardkundige van het projectteam. Sporen waarbij de metaaldetector een signaal geeft, worden aangeduid in de sporenlijst. Metaalvondsten worden enkel ingezameld als zij zich aan het vlak bevinden of als ze zich in een spoor bevinden dat gecoupeerd wordt. De aanwezigheid van een steentijdsite kan niet uitgesloten worden. Tijdens het vooronderzoek dient er daarom aandacht geschonken te worden aan concentraties van lithische artefacten. Indien lithische vondsten aangetroffen worden dient ingeschat te worden of het om verspreide vondsten gaat of om een activiteitenzone. Steentijdvondsten worden driedimensionaal ingemeten. Deze vondsten en concentraties worden aan een specialist voorgelegd om een verdere waardering van het terrein te bekomen. Na afloop van het onderzoek worden de sleuven gedicht om verdere degradatie van eventueel aanwezige sporen te voorkomen. Indien nodig worden kwetsbare sporen (graven, zeer ondiep bewaarde sporen) afgedekt met doek of plastic zodat ze in geval van een vervolgonderzoek in de vorm van een opgraving niet verder worden aangetast vooraleer ze onderzocht kunnen worden.

Het onderzoeksdoel is bereikt wanneer op basis van het vooronderzoek met ingreep in de bodem een voldoende gefundeerde uitspraak gedaan kan worden over de aard en omvang van de archeologische waarden in het projectgebied en wanneer een eenduidig advies kan gegeven worden voor vrijgave van het terrein, behoud in situ of vervolgonderzoek door middel van een opgraving.

2.4. VOORZIENE AFWIJINGEN VAN DE CODE VAN GOEDE PRAKTIJK

Er worden geen afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk voorzien. Moesten er tijdens de uitvoering van het vooronderzoek met ingreep in de bodem redenen zijn waarom wel wordt afgeweken van de bepalingen in de code, dan worden deze gemotiveerd in het verslag van resultaten.

3. FIGURENLIJST

Figuur 1: Beslissingsboom in functie van huidig project. (A. Devroe 2017).....	2
Figuur 2: Kadasterkaart met aanduiding projectgebied. (Geopunt Vlaanderen s.d.).....	3